

Feladatlap

(MEGJEGYZÉSEK: A MEGOLDÁSHOZ SEMMIFÉLE SEGÉDESZKÖZ NEM HASZNÁLHATÓ;
A RENDETLEN KÜLALAK ÉS A ROSSZ HELYESÍRÁS KIZÁRÓ OK LEHET.)

I. ARANY JÁNOS: *Daliás idők* (Első dolgozat)

1. Mi annak a levélnek a tartalma, amelyet Lajos király hagy Rozgonyiéknál?	2 pont
2. Milyen gyilkosságok történnek a műben?	2 pont
3. Milyen cselek, furfangos tettek fordulnak elő?	4 pont
4. Hova és miért utazik Toldiné?	2 pont
5. Milyen a viszonya Toldinak a mű fontosabb női szereplőjéhez?	4 pont
6. Vázold fel a mű eseménysorát!	6 pont

II. PETÓFI SÁNDOR: *A hóhér kötele*

1. Milyen bűnöket követ el Andorlaki Máté a történet elején (22 éves korában)?	4 pont
2. Mutasd be röviden Hiripi Gáspárt!	5 pont
3. Melyik szereplő életét hogyan irányítja a pénz?	6 pont
4. Az önzetlen segítség, nemeslelkűség megnyilvánulásai a műben	5 pont

III. JÓKAI MÓR: *A jövő század regénye*

1. Tatrangi Mózes jellemzői és tettei	8 pont
2. Árpád bejelentései a kabinetben „az egyházi szervezetek eltörléséről” szóló törvényjavaslat parlamenti megszavazása után	6 pont
3. A tömegkommunikáció és a világ nyelve „a jövő század”-ban Jókai műve szerint	6 pont

6 pont

IV. TOLSZTOJ: *Anna Karenina*

1. Milyen rokoni kapcsolatban van Kittyvel A/ Szergej Ivanovics Koznisev;
B/ Sztjepan Arkagyics Oblonszkij; C/ Anna Arkagyevna Karenina ?	3 pont
2. Mutasd be röviden Alekszej Alekszandrovics Karenint!	6 pont
3. Hasonlítsd össze Annát, Dollyt és Kittyt az alábbi szempontok közül hármat választva:
A/ alaptermészete; B/ társadalmi helyzete; C/ szerelmi élete; D/ anyasága;
E/ cselekvése válsághelyzetben	9 pont
4. Hogyan ítéli meg a korabeli erkölcs Anna Karenina magatartását?	2 pont

V. BABITS MIHÁLY: *Elza pilóta*

1. Melyek az <i>Örök Harc</i> korában az ideális nő jellemzői? Miben különbözik ezektől Elza?	1-1 pont, max. 3 + 3 =	6 pont
2. Milyen elvek vezérlik a Harchban résztvevőket?		2 pont
3. Mutasd be a regény két fő helyszínét 2-3 jellemző vonással!	1-1 pont, max.:	4 pont
4. Mit jelentenek: A/ <i>elektromos kutya</i> ; B/ <i>kronomikroszkóp</i> ; C/ <i>maszka</i>		3 pont
5. Vázold fel Elza családjának, a Kamuthyaknak a rövid történetét!		5 pont

VI. KERTÉSZ IMRE: *A nyomkereső*

1. Mely szavakkal nevezi meg a szerző a regény főszereplőjét? 4 pont
2. Milyen történések nyomait keresi a főszereplő? Milyen azonosító jegyek jelzik ezeket az olvasónak, milyen kapcsolat által? 3 + 3 = 6 pont
3. Értelmezd a gondolatot: „*Mindenkinek a magáét.*” 2 pont
4. Az utazásnak milyen változatai fordulnak elő a könyvben? 4 pont
5. Sorold fel a nyomkeresés főbb állomásait! 5 pont

VII. TEMESI FERENC: *Por I. (A—K)*

1. Milyen pontjaiban illik a mottóul vett Kosztolányi-idézet a mű világához? 3 pont
2. Melyik valóságos magyar várossal azonosítható Porlód, milyen jegyek alapján? 4 pont
3. Mit jelentenek a következő szavak (szócikkek vezérszavai):
a/ *darvadozik*; b/ *fűárverés*; c/ *kiflinyelv* 3 pont
4. Mit jelentenek, honnan erednek:
a/ *kényös város*; b/ *jámbor város* 2 pont
5. A *Szótáríró* a saját családjának történetét is felvillantja. Milyen családnevek szerepelnek a családfán? 4 pont
6. Milyen vendégszövegeket illeszt szótárregényébe az író?
(4 példát kérünk.) 4 pont

VIII. Összehasonlító fogalmazás

Az alábbi témák közül egyet dolgozz ki — az olvasmánylistánkból szabadon kiválasztott 2-3 műre támaszkodva — kb. másfél oldalnyi terjedelemben:

A/ *A körülmények embert próbáló szerepe*

B/ *Érzelmek, szenvedélyek*

C/ *A jövő*

(Ne a cselekményt meséld el, hanem a választott fogalom szerepét mutasd be a kiválasztott művek világában, keresve a hasonlóságokat és a különbségeket!)

40 pont

Jó munkát, sok örömet és sikert kívánunk!

A versenybizottság

**Arany János Irodalmi Verseny
2004**

Megoldókulcs

Megjegyzések

Az alábbiakban csak a megoldások leglényegesebb elemeit adjuk meg. Az elbírálás alapszempontjai: a mű részletes ismeretének bizonyítása, a feladathoz való rugalmas alkalmazkodás, szabatos és árnyalt fogalmazás (vagy válaszadás, a feladat jellegétől függően).

A bíráló szaktanár csak az elvárhatóan teljes értékű válaszra adjon maximális pontszámot; a hiányos, pontatlan megoldást a saját belátása szerint mérlegelve — köztes pontszámmal — értékelje.

Nem küldhető tovább az a (tartalmában bármennyire értékes) dolgozat, amelyben a durva helyesírási hibák száma 3-nál nagyobb. A nem durva, de *sok* hiba esetében a kolléga szintén mérlegeljen: elfogadható-e a dolgozat. Rendezetlen külalak, csúnya javítgatás, olvashatatlan írás ugyancsak kizáró ok.

A megoldások alapelemei

(Általában 1 elem: 1 pont)

I. ARANY JÁNOS: *Daliás idők* (Első dolgozat)

1. Mi annak a levélnek a tartalma, amelyet Lajos király hagy Rozgonyiéknál?

- Piroskát „fiúsítja”, így a lány örökölheti apja vagyonát
- Pünkösdkor harci játék lesz, melynek bajnoka elnyeri a lány kezét

2 pont

2. Milyen gyilkosságok történnek a műben?

- Toldi bajvívás során megöli a cseh Holubar vitézt
- Lajos öccsét meggyilkolják annak felesége segédletével

2 pont

3. Milyen cselek, furfangos tettek fordulnak elő?

- Lajos áruhában járja a vidéket, így tér be Rozgonyi házába, Csuta György néven
- Miklós elküldi maga mellől a szolgáját, nehogy az otthon elmondja, hogy milyen bajba keveredett
- Toldiné titokban látogatja meg Rozgonyi Piroskát
- Toldi a harci tetteivel szeretné elnyerni a király bocsánatát

4 pont

4. Hova és miért utazik Toldiné?

- Rozgonyiékhöz Piroskát megnézni, megfigyelni
- Budára, hogy híreket halljon Miklósról, s hogy megkérje az özvegy királynét, járjon közben Miklós érdekében

2 pont

5. Milyen a viszonya Toldinak a mű fontosabb női szereplőihöz?

- a családjá nőtagjait (édesanyját, Etelkét) tiszteli, szereti, félti és óvja
- először nem akar házasodni, nem érdeklik a nők, csak a harci dicsőség
- később első látásra beleszeret Piroskába, őt őszintén, tisztán szereti, eljegyzi
- hűséges, ellenáll Eszter csábításának

4 pont

4. Az önzetlen segítség, nemeslelkűség megnyilvánulásai a műben

- Róza önzetlenül szereti Mátét
- Jancsi fizetség nélkül is a gazdájával tartana
- egy faluban egy gazda szívesen látja a kóborló, nincstelen Mátét, kalapot ad
- Juci-Izabella kocsijára veszi Mátét, szállást és pénzt ad neki
- Jucit utolsó idejében Bálint nagyanyja befogadja és gondozza
- János (egykori gazdája nevében) pénzküldeményekkel segíti Bálintékat, ő a fiú gondviselője
- Bálint kiemeli a sárból az odalökött koldust

1-1 pont, max.: 5 pont

III. JÓKAI MÓR: *A jövő század regénye*

1. Tatrangei Mózes jellemzői és tettei

- korábban üveghutát vezetett a Székelyföldön
- feltalálta a „villanyerő” és a „delejesség” (az elektromágneses erők) által hajtott repülőgépet
- a próbaúton balesetet szenvedett, nyomorék lett
- a cselekmény kezdetén az örültek házában él Lipótmezőn mint a „Szentháromság” egyike, a „szentlélek” képviselője
- a szombatos vallás követője
- a repülő leszállását is megtervezi
- a repülőgépet nem szándékozik a hadviselés szolgálatába állítani
- elirányítja Dávidot Mr. Severushoz az „ichor” kitermelésének, valamint a repülőgép tökéletesítésének finanszírozására
- amíg ő él, addig Dávid „vital-geniusz”-a nála van, szellemük kapcsolatban áll egymással
- végrendelete: halála után a testét vigye Dávid az „északi pólus”-ra, egy „örök temető”-t létesítve
- utolsó intése: ne utazzanak a repülőn olyanok, „akiknek nincs szőr az arcukon”
- a halálát maga határozza el, de a halálból majd vissza is tud térni („az erős akarattal előtt nincs lehetetlenség”), hogy teljesebb tudást adjon át fiának
- a döntő légi csata előtt hír: „Tatrangei Mózes holtan repüli át az egeket”, az elszabadult repülőgép „a végtelen világűrbe” távozik

1-1 pont, max.: 8 pont

2. Árpád bejelentései a kabinetben „az egyházi szervezetek eltörléséről” szóló törvényjavaslat parlamenti megszavazása után

- a törvényt szentesíti
- gondoskodik a szervezetek további („érdemeik és szellemi tehetségeik” szerinti) foglalkoztatásáról és a birtokviszonyokról
- fenntartja a „katholika egyház” autonómiáját a nevelés terén
- felszámoltatja a Sabinát
- támogatja (szabadalomlevéllel, anyagi kedvezményekkel) Tatrangei Dávid erdélyi gyárát
- elrendeli az ichor alkalmazását a gyógyászatban
- átszervezi a kormányt, állomáshelyeket jelöl ki
- bejelenti házasságkötését

1-1 pont, max.: 6 pont

3. A tömegkommunikáció és a világ nyelve „a jövő század”-ban Jókai műve szerint

- a XX. század közepén Magyarországon naponta 4-szer megjelenik egy hírlap (*Astrapé*, gör. ’villám’), gyorsírási jelekkel a szerkesztő maga készíti, és „gázgép”-pel sokszorosítja (szedő és nyomdász nélkül)
- a gyorsírás olvasását már minden gimnáziumban tanítják, folyamatosan nő a jeleket olvasni tudó emberek száma a társadalom minden rétegében
- gyorsírási jelekkel a világirodalmi és magyar klasszikusokat is kiadják
- a repülőgép a közlekedés mellett a hírek továbbítását is „végtelenül meggyorsítja”
- a csalók jelnyelvének leleplezése következtében eltűnik a kártyajáték
- a népek, kultúrák közelebb kerülnek egymáshoz, pl. felfedezik „*az idegen kedély költészetét*” is
- a nemzeti nyelvek fennmaradnak
- létrejönnek a „világírás” betűjegyei, amelyeket mindenki a saját nyelvén olvas, a sajtótermékek is ezekkel készülnek az egész világon

1-1 pont, max.:

6 pont

IV. TOLSZTOJ: *Anna Karenina*

1. Milyen rokoni kapcsolatban vannak Kittyvel?

A/: a sógora (Levin féltestvére)

B/: a sógora (Dollynak, a nővérenek a férje)

C/: a sógornője (Oblonszkij testvére)

3 pont

2. Mutasd be röviden Alekszej Alekszandroviics Karenint!

- csontos testű, sipító hangú
- a kezét dörzsöli, az ujjait ropogtatja
- „*cseppet sem költői alak*”: földhözragadt gondolkodású és életvitelű
- a jelszava: „*sietség és pihenés nélkül*”
- bürokrata hivatalnok, a törvények és rendeletek merev tisztelője és végrehajtója
- hiú, törtető, karrierista
- Anna előbb derék embernek tartja, utóbb gonosz gépnek
- a felszínt óvja, kerüli a botrányt, az illemt és a látszatot akarja betartani
- a fiához nem kerül közel
- a gyermekét mégis elszakítja Annától, hogy az boldogtalan legyen
- az ájtatoskodó Ligyia Ivanovna befolyása alá kerül, a keresztényi szeretet és a vallás nevében gonosz

1-1 pont, max.:

6 pont

3. Hasonlítsd össze Annát, Dollyt és Kittyt az alábbi szempontok közül hármat választva:

A/ alaptermészete; B/ társadalmi helyzete; C/ szerelmi élete; D/ anyasága; E/ cselekvése válsághelyzetben!

	Anna	Dolly	Kitty
A	erős, őszinte, teljes életet akar élni, az érzelmeit mélyen átéli, vállalja	szelíd, beletörődik a sorsába, sodródik, bizonytalan, egy perc megnyugvása sincs	tiszta, élénk, kedves, szeretetre méltó és szeretni tudó lény
B	magas rangú hivatalnok felesége; átlép a társadalmi konvenciókon	arisztokrata származású asszony, de a férje miatt örök pénztelenséggel küzd	arisztokrata származású, vidéki birtokosasszony lesz
C	a sivár házasságból szenvedélyes szerelmi viszonyba menekül	a férje nem szereti, csalja, a hajdani szépsége eltűnt, a család áldozata	szerelmi csalódásából kigyógyulva elfogadja Levin szerelmét, jó feleség, társ
D	Szerjózsat, a fiát féltve szereti, az elvesztése kétségbeesésbe taszítja	egyetlen életcélja: 5 gyermekének felnevelése	a fiát szereti, gondos, jó anya
E	nem alkuszik meg, reménytelen helyzetbe kerülve öngyilkos lesz	elkeseredik, mások tanácsára hallgat	szerelmi csalódásába belebetegszik, majd magára talál, Levinnel jó házasságban él, bár gyakoriak az összezördülések

1-1 elem: 1-1 pont, szempontonként max. 3 –3 pont, max.: 9 pont

4. Hogyan ítéli meg a korabeli erkölcs Anna Karenina magatartását?

- az arisztokrata körökben megszokott dolog a szerető tartása, Annát kezdetben nem ítélik el;
- a házasságon kívüli szerelem nyílt vállalása miatt azonban elfordulnak tőle, kiközösítik

2 pont

V. BABITS MIHÁLY: *Elza pilóta*

1. Melyek az *Örök Harc* korában az ideális nő jellemői? Miben különbözik ezektől Elza?

- a jövő asszonya harcosnak születik
- eleget tesz szülési kötelezettségének, a többi idejét a fronton tölti
- nincs neki problémája, felvilágosult, egyenlő a férfiakkal
- nem csak ö, hanem utódot is hagy maga után
 - Elza érzékeny, finom, a könyvek szerelmese
 - az „*időszerűtlen*”, háború előtti költészetet olvassa
 - kultúr- és vallástörténetet tanul
 - megveti a korát, amelyben a születés és a halál is parancsszóra történik

1-1 pont, max. 3 + 3 =

6 pont

2. Milyen elvek vezérlik a *Harcban* résztvevőket?

- Elza hazáját a *nacionalizmus* hatja át, a hazáért mindent föl kell áldozni (életet, szépséget, kultúrát, szerelmet, erkölcsöt, emberséget)
- az ellenfél az *emberközösség* nevében harcol
- Schulberg szerint a harc az *Isten*, azt szolgálja mindkét fél

1-1 pont, max.:

2 pont

3. Mutasd be a regény 2 fő helyszínét 2-2 jellemző vonással!

- a „*légbarlang*”: gázmenhely, kiépített bunkerek, amelyekbe hatalmas kéményeken keresztül áramlik be a levegő, míg a várost elárasztja a mérges gáz
- a kémények földgumból készültek, tudományosan kikísérletezett puha, tömör, de rugalmas masszából
- a barlangban különböző osztályokat alakítottak ki a gazdagok, ill. a szegények részére egyeseknek külön kis szobájuk volt könyvekkel, takarókkal
- a nagy „*rókalyuk*”: a frontvonal egy része, ahol Elzának le kellett szállnia
- sivár, ember nélküli táj, hiszen az emberek vakondszerű életet élnek a föld alatt
- itt vannak a hangárok is
- a tunnelfúró állandóan dolgozik, újabb alagutakat váj
- minden agyagos, tapadós; az emberek itt beletörődve várják a halálukat

1-1 pont, max. 2 + 2:

4 pont

4. Mit jelentenek: A/ *elektromos kutya*; B/ *kronomikroszkóp*; C/ *maszka*

A/: a légi szökevényeket „lekapó” szerkezetek, légi torpedók

B/: a *KIS FÖLD* forgását a szem számára lelassító, az időt nagyító eszköz

C/: a gáztámadás után a halottakat összegyűjtő ember

3 pont

5. Vázold fel Elza családjának, a Kamuthyaknak a rövid történetét!

- a XIX. század második felében jöttek Magyarországra, Kamutzer volt a nevük
- üzérkedéssel foglalkoztak
- vagyont szereztek, az úri osztályba kerültek
- szerencsétlen tőzsdei spekulációba keveredtek, elszegényedtek
- közhivatalokba helyezték gyermekeiket
- keresztények lettek, thy-val írták a nevüket
- a hivatalnokarisztokrácia tagjaivá váltak

1-1, pont, max.:

5 pont

VI. KERTÉSZ IMRE: *A nyomkereső*

1. Mely szavakkal nevezi meg a szerző a regény főszereplőjét?

vendég; küldött; megbízott; az idegen

1-1 pont, max.:

3 pont

2. Milyen történések nyomait keresi a főszereplő? Milyen azonosító jegyek jelzik ezeket az olvasónak, milyen kapcsolat által?

holocaust; második világháború; zsidóüldözések; koncentrációs tábor

1-1 pont, max.:

3 pont

sárga szín: utalás a zsidók ruháján viselendő csillagra

kapu: a Pokolé, ill. koncentrációs táboré, a turistalátványosságok előtt

drótkerítés: a koncentrációs, ill. munkatáborok körül, a fogvatartás jele

gyászfátyolos nő: áldozattá vált családtagjait gyászolja (*apám; fivérem; vőlegényem*)

Hermann: német név, tőle indul a nyomozás, a főszereplő számon kéri a lelkiismeretét, vádolja

gyár („a nagy Baál”): pokolbeli füstöt enged, a halálgyár krematóriumra utal

1-1 elem magyarázattal: 1-1 pont, max.:

3 pont

3. Értelmezd a gondolatot: „Mindenkinek a magáét.”

- mindenki azt a büntetést kapja, amit megérdemel
- először mindenkinek a maga felelősségével kell elszámolnia
- a kollektív felelősség csak az egyéni felelősség után tisztázható (más helyes gondolat is elfogadható)

1-1 pont, max.:

2 pont

4. Az utazásnak milyen változatai fordulnak elő a könyvben?

- autót
- utazás autóbusszal
- várakozás a vonatra
- képzelte utazás az emlékek által (a jelenből a múltba)
- tapasztalatszerzés, megismerés

1-1 pont, max.:

4 pont

5. Sorold fel a nyomkeresés főbb állomásait!

- vendégségben Hermannál
- a város
- a kapu
- találkozás a gyászfátyolos nővel
- a gyár
- az állomás: újságcikk egy nő öngyilkosságáról

1-1 elem jó sorrendben: 1-1 pont;

1 jó elem nem a megfelelő után: 0 pont

max.: 5 pont

VII. TEMESI FERENC: *Por I.* (A—K)

1. Milyen pontjaiban illik a mottóul vett Kosztolányi-idézet a mű világához?

- ez a történet is az Alföldön játszódik
- vidéki élet, provincializmus
- a *Porlód* városnévben a *por*: az életkörülmények (szárazság, küzdelem a megélhetésért) jelképe

3 pont

2. Melyik valóságos magyar várossal azonosítható Porlód, milyen jegyek alapján?

- Szeged
- a szerző ajánlása a regény elején
- tájnyelv (ö-zés)
- a város környezetében valós földrajzi nevek: Tisza, Tápé
- a város hírességei: Juhász Gyula, Tömörkény
- egyetemi város

1-1 pont, max.:

4 pont

3. Mit jelentenek a következő szavak (szócikkek vezérszavai):

a/ *darvadozik*: gunnyaszt, méltázza beszélgetéssel tölti az idejét, így virraszt

b/ *fűárverés*: a Tisza terjeszkedése miatt egyre kevesebb volt a fű, licitálni kellett rá

c/ *kiflinyelv*: nyelvi játék, a szavak bővítése (*fl*-lel és magánhangzóval) a szótagok határán

3 pont

4. Mit jelentenek, honnan erednek:

a/ *kényös város*: Felsőváros; vigadozó kereskedők és hajósok városrésze

b/ *jámbor város*: Alsóváros; a földművesek, a hitre fogékony emberek városrésze

2 pont

5. A Szótáríró a saját családjának történetét is felvillantja. Milyen családnevek szerepelnek a családfán?

Kispéter, Aranyos, Hódi, Balogh, Stolcz, Szeles

1-1 pont, max.:

4 pont

6. Milyen vendégszövegeket illeszt szótárregényébe az író?

- dalszöveg, Beatles-dal
- Szeles András bizonyítványának részlete
- hirdetések a *Porlód és Vidéke* c. lapból
- étlap
- emléktábla, József Attiláé
- képregény-részlet

1-1 pont, max.:

4 pont

VIII. Összehasonlító fogalmazás

40 pont

Pl. a „közepes” szintű fogalmazás pontszáma 20, a „jó”-nak minősíthetőé 30, de köztes pontszám is adható (tartalmi hiányok, szerkesztési és nyelvhasználati hibák miatt).

*

Továbbküldhető a 100 pontot elérő dolgozat.

Kizáró ok: 3-nál több durva helyesírási hiba, rendetlen írás.

A beküldött dolgozatokat a zsűri összehasonlítja és újrapontozza.

A döntőbe jutás várható ponthatára 140–150 pont.

Egyéb tudnivalók: az iskolának küldött kísérőlevélben.

Köszönjük a közreműködést!

A versenybizottság